

ارتباط بین عملکرد خانواده، حمایت اجتماعی و وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت‌های منجر به قتل

رضا نظری: دانشجوی دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

فرهاد کهرزائی: دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران (✉ نویسنده مسئول)

farhad_kahrazaei@ped.usb.ac.ir

غلامرضا تنانگوی محرر: استادیار، گروه روانشناسی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

عملکرد خانواده،

حمایت اجتماعی،

وضعیت اقتصادی اجتماعی،

خشونت منجر به قتل

زمینه و هدف: خشونت یکی از پدیده‌های آسیب‌زایی اجتماعی است که قدمتی به درازای تاریخ دارد. گسترش دامنه بروز خشونت و پرخاشگری در جامعه ایران به ویژه در سالیان اخیر یکی از جدی‌ترین آسیب‌های اجتماعی به شمار می‌رود. هدف از انجام تحقیق حاضر ارتباط بین عملکرد خانواده، حمایت اجتماعی و وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت‌های منجر به قتل بود. **روش کار:** برای انجام تحقیق حاضر از بین مردان شهرستان ایرانشهر که به دلیل ارتکاب به قتل در زندان به سر می‌بردند تعداد ۴۰ نفر به عنوان نمونه در دسترس انتخاب شدند. سپس پرسشنامه‌های سنجش عملکرد FAD، حمایت اجتماعی ادراک شده، وضعیت اجتماعی-اقتصادی قدرت‌نما (۱۳۹۲) و پرسشنامه پرخاشگری (باس و پری، ۱۹۹۲) بین آزمودنی‌ها توزیع و جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و آزمون ضریب همبستگی پیرسون در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد بین عملکرد خانواده و مولفه‌های آن با خشونت و مولفه‌های آن از یک طرف و بین حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن با خشونت و مولفه‌های آن از طرف دیگر ارتباط معنادار منفی وجود دارد. یعنی با بالا رفتن سطح عملکرد خانواده و حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن‌ها میزان خشونت کاهش می‌یابد و برعکس. همچنین مشخص شد بین وضعیت اجتماعی اقتصادی با خشونت و مولفه‌های آن نیز ارتباط معنادار منفی وجود دارد. **نتیجه‌گیری:** با توجه به نتایج تحقیق و اهمیت کنترل خشونت پیشنهاد می‌شود مسئولین با برنامه‌ریزی دقیق سطح عملکرد خانواده و حمایت اجتماعی را با استفاده از فرهنگ‌سازی و آموزش صحیح بالا ببرند تا بدین‌وسیله از میزان خشونت‌های منجر به قتل کاهش یابد. همچنین تمهیداتی جهت بهبود وضعیت اقتصادی در نظر گرفته شود.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Nazari R, Kahrazaei F, Sanagoy Moharer G. The relationship between family functioning, social support, and socioeconomic status with homicidal violence. Razi J Med Sci. 2021;28(7):100-109.

*انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 3.0 صورت گرفته است.

Original Article

The relationship between family functioning, social support, and socioeconomic status with homicidal violence

Reza Nazari: PhD Student in Psychology, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Farhad Kahrazaei: Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Sistan and Baluchestan University, Zahedan, Iran (* Corresponding author) farhad_kahraz@ped.usb.ac.ir

Gholamreza Sanagoy Moharer: Assistant Professor, Department of Psychology, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Abstract

Background & Aims: Violence is one of the phenomena of social traumatic that has a date in length. Expanding the range of violence and aggression in Iranian society, especially in recent years, is considered one of the most serious social damages.

The violence and aggression are so prevalent that people in everyday life have adopted it. The purpose of this study was to link family performance, social support and socioeconomic status with violence. Numerous studies have dealt with extreme behaviors (violence) with family members as well as socioeconomic status. Family problems, including unemployment, low socioeconomic status and family instability are linked to violent behaviors; another factor contributing to violent disturbances and behaviors is lack of social support, researchers pointed out.

Social support is: acquisition of information, material assistance, design and advice, and emotional support from others, which are valuable to the individual as well as part of an individual's social network, such as parents, wives, friends, and religious and social institutions. Researchers believe that relations are considered a social support that one can assess as a source of resources available to meet its needs. Sarafino (1998) revealed that people in support networks are less depressed, have better psychological health, and have less aggressive aggression and violence against relatives and others. Therefore, different approaches have been proposed to explain the causes of violence or aggression. Considering the different approaches to explaining criminology, traditional context and cultural context of Iranshahr city, the question that arises is whether there is a relationship between family functioning, social support and socio-economic status with violence that leads to murder?

Methods: For this study, 40 people were selected as examples to conduct research between males in Iranshahr County because of committing murder in prison; then, the assessment questionnaires of FAD Epstein, Baldwin and Bishab, 1983), related to perceived social support (Zimet, Dalm, Zimet and Farley, 1988), empowering socioeconomic status (2013) and aggression questionnaire (Bass and Perry, 1992) were distributed and collected between the subjects. SPSS software and Pearson correlation coefficient test were used to analyze the data at a significance level of 0.05.

Results: The results of data analysis showed that between family performance and its components (problem solving, communication, roles, emotional companionship, emotional intercourse and behavior control) with violence and its components (physical aggression, verbal aggression, anger and hostility) On the one hand, there is a high negative relationship between social support and its components with violence and its components (support received from family, support received from friends, support received from others) on the other hand. This means that by climbing the level of family

Keywords

Family function,
Social support,
Socioeconomic situation,
Violence leads to murder

Received: 08/07/2021

Published: 07/10/2021

performance and social support and their components, the extent of violence decreases and vice versa. It is also found that there is a significant correlation between socioeconomic status and its components.

Conclusion: Murder is one of the issues that have been studied in the humanities from different angles. History, sociology, psychology, law, criminology, and anthropology each study this subject with a particular view.

Therefore, it can be stated that the killing should be studied according to its broad social dimensions. It is considered as social diversion in the first place, as the observance of others' rights is the norm, and the violation of others' lives is the norm too, and on the other hand, murder can be viewed as a social reality. According to sociological theories, the controversy of the violence subculture claims that the culture of violence, assaults, and resorting to aggression is socially acknowledged, and the outcome is a provocation, and violence is a familiar component of struggle for life. The approach blamed the ethnic subculture as the main cause of the high murder rate in the poor neighborhoods. People in the neighborhood are linked to the pattern of violence offered by parents, peer and poor neighbors, taking part in a broad range of violent acts. Hence, violence in the way of life and the way of resolving issues of such individuals and not only the norm, but also deemed necessary and no one feels guilty about its aggression. The descriptive results of the study also emphasize the same. Because more than half of the convicts were killed with low education levels, low income, chaotic family and low age, the results showed that the level of the family performance and its components decreased and the level of violence and its components decreased.

Consistent with the findings of the present study, Khalili et al. (2011) in their study comparing family functioning status and mental health of murder offenders and ordinary people in Isfahan province concluded that there is a serious difference between the two groups in terms of family functioning. But in terms of mental health, they did not find any difference between the two groups. Therefore, they concluded that premeditated murder is more influenced by interpersonal communication variables than individual and personality variables.

Stroby et al. (2005) report on research that the higher the person receiving from the level of social support received by others is higher in the same proportion as mental health and less violent behavior. (Wales and Killery, quoted by Sohrabi and Najafi, 2008) showed in their research that social support acts as a shield against stress, depression and violence. Also, people who live in poor living conditions and with various socioeconomic problems have less support resources than people with better socioeconomic status and have lower expectations for their future, thus feeling they have nothing to lose and also they are more exposed to risky behaviors such as violence. As some studies pointed out that resource control and participation in community rewards provide unequal opportunities for individuals affecting their health – based behaviors. In general, one of the factors that cause the erosion of the feeling of security and traumatic for the community is the existence of the crime and the fields of its formation. Among the important causes in occurrence of crime, social and economic factors, and in the literature in this area, the main source of criminal and other anomalies and social deviations should be searched through the whole social life and the particular type of human relationships. According to the research results and the importance of controlling violence, it is suggested that the authorities increase social support by carefully planning the level of family functioning by using culture and proper education in order to reduce the violence that leads to murder. As well, measures should be taken to improve the economic situation.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Nazari R, Kahrazaei F, Sanagoy Moharer G. The relationship between family functioning, social support, and socioeconomic status with homicidal violence. *Razi J Med Sci.* 2021;28(7):100-109.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

مقدمه

خشونت یکی از پدیده‌های آسیب‌زای اجتماعی است که قدمتی به درازای تاریخ دارد که در برخی از روابط بین کنشگران اجتماعی نمود پیدا می‌کند که از هر سه نفر یک نفر خشونت جسمی، عاطفی، لفظی یا جنسی را تجربه کرده‌اند (۱). طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی (World Health Organization: WHO) خشونت یعنی استفاده عمدی از نیروی فیزیکی یا قدرت، تهدید یا عملی علیه خود فرد یا شخص دیگری یا توده‌ای از مردم که به پیامدهای شبیه جراحات، مرگ، صدمات روحی، نقض عضو یا محرومیت منجر شود تعریف شده است (۲).

خشونت رفتاری است که دامنه آن از تحقیر، تهدید، فحاشی، ضرب و جرح، تخریب اموال و قتل را در می‌گیرد. رفتار خشونت‌آمیز در همه جا و همه روزه مشاهده می‌شود و بر شمار قربانیان آن بخصوص در میان اقشار ضعیف و کم درآمد افزوده می‌شود (۳).

پدیده خشونت هم دارای بعد فردی است و هم اجتماعی که رفتار و روابط انسان را در هر دو بعد شخصی و اجتماعی تحت تاثیر قرار می‌دهد و روابط خصمانه و نفرت‌انگیز را جایگزین روابط انسانی و احترام‌آمیز می‌نماید. خشونت سلامت جسمی و روانی افراد و اجتماع را تهدید می‌کند و از اینکه افراد تمام توان خود را صرف خواسته‌ها و اهداف تحصیلی و شغلی نمایند ممانعت به عمل می‌آورد. رفتار خشونت‌آمیز علاوه بر آثار مقطعی و کوتاه مدت دارای آثار و پیامدهای جسمانی و روانی بلند مدت هم برای قاتلین و هم قربانیان است (۴).

قتل به مثابه یکی از اشکال خشونت یا پرخاشگری و به عنوان یکی از آسیب‌های اجتماعی جرم محسوب می‌شود این کجروی ماهیتی اجتماعی داشته و بیشتر در تعاملات بین شخصی و بین گروهی رخ می‌دهد که امنیت اجتماعی افراد و گروه‌ها را در معرض خطر قرار می‌دهد (۵).

بطور کلی آمارهای مختلف نشان داده‌اند که پیامدهای بیشتر جرایم مانند دزدی، جیب‌بری یا آسیب زدن به اموال دیگری، نسبتاً جزئی و پیش پا افتاده‌اند و با آن که قربانیان این جرایم کوچک نیز عوارض نامطلوب ارتکاب جرم را تجربه می‌کنند، اما بسیاری از

آنها پس از گذشت اندک زمانی، تعادل خود را به دست می‌آورند. اما برعکس اغلب جرایم، قتل علیه اشخاص دارای پیامدهای دراز مدت نامطلوبی است، زندگی آنها را به مخاطره می‌اندازد و حتی می‌تواند مرگ را هم در پی داشته باشد (۶).

بنابراین با توجه به تهدید جانی این پدیده و تاثیر آن بر فرد، خانواده، اجتماع و بر امنیت شهروندان، ضروری به نظر می‌رسد که علل و ابعاد این موضوع مورد بررسی دقیق و موشکافانه قرار گیرد و با بهره‌گیری از روش‌های علمی ریشه‌های این پدیده شناخته شود تا روش پیشگیرانه در خور و سازگار با شرایط بومی بر آن انتخاب گردد. به همین دلیل محققین همیشه در پی کشف عوامل موثر و مرتبط با خشونت و مخصوصاً خشونت‌های منجر به قتل هستند. اهمیت این موضوع تا اندازه‌ای است تحقیقات مختلفی در این زمینه انجام شده و نتایج مختلفی نیز به دست آمده است. از جمله: فسایی و صادقی (۱۳۹۲) در نتیجه تحقیق خود نشان دادند که قتل در زمینه‌های مختلفی چون گروه بزهکار، خانواده، خیابان در ارتباط با سایر جرایم رخ می‌دهد و به طور تصادفی توزیع نمی‌شود (۷). در تحقیق دیگری در همین رابطه نصیری و همکاران (۱۳۹۲) رابطه عوامل فردی، اقلیمی و بوم‌شناختی با جرم قتل عمد در استان اصفهان را مورد بررسی قرار داده و نتیجه گرفتند بین متغیرهای سابقه کیفری، سابقه بیماری روانی، سابقه خانوادگی، مصرف مواد، قومیت، مکان، فصل وقوع جرم، منطقه جغرافیایی و جرم قتل عمد تفاوت معناداری وجود دارد اما بین زمان (شب و روز) و جرم قتل عمد تفاوت معناداری وجود نداشت. به عبارت دیگر بیشتر محکومین قتل عمد سابقه کیفری، سابقه بیماری روانی، سابقه خانوادگی جرم و مصرف مواد نداشته، فارسی زبان بوده و جرم بیشتر در فصل زمستان، در خانه و در مناطق شمالی شهر اصفهان وقوع یافته است (۸).

یکی از عواملی که به نظر می‌رسد با خشونت و به طبع آن قتل ارتباط دارد خانواده می‌باشد. زیرا خانواده زیربنایی‌ترین رکن هر جامعه و به طور یقین مهم‌ترین نهاد اجتماعی است. زیرا پیش و بیش از نهادهای اجتماعی دیگری مانند دولت و نهادهای آموزشی و فرهنگی، در شکل‌گیری شخصیت افراد و انتقال ارزش‌ها

(۱۹۹۸) نشان داد افرادی که در شبکه‌های حمایتی قرار دارند کمتر افسرده‌اند سلامت روانی بهتری دارند و پرخاشگری و خشونت کمتری علیه اطرافیان و دیگران دارند (۱۳). بنابراین سوال این است که اجتماع و حمایت اجتماعی تا چه اندازه با خشونت منجر به قتل ارتباط دارد؟

کشف و ریشه و علل بوجود آورنده ی رفتارهای مخاطره آمیز و شناخت پیامدهای آن و راهکارهای پیشگیری، در هر جامعه ای باید به طور جداگانه ی و با توجه خصوصیات سنتی و جغرافیایی، سیاسی، فرهنگی و آداب و رسوم محلی آن جامعه بررسی شود تا بتوان روشی مناسب برای همان جامعه اتخاذ کرد. با توجه به رشد روز افزون نزاع ها و خشونت های منجر به قتل در شهرستان ایرانشهر بخصوص در دهه اخیر و پیامدهای زیان بار و ویران کننده که بر زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی قاتل و مقتول دارد. و همچنین با بررسی های به عمل آمده مشخص شده که در خصوص موضوع عوامل موثر بر خشونت و خشونت های منجر به قتل در شهرستان ایرانشهر (با توجه به افزایش مرگ و میر ناشی از خشونت) پژوهش و تحقیقی در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی صورت نگرفته است. این موضوع، اهمیت و ضرورت تحقیق درباره عوامل موثر بر خشونت و خشونت های منجر به قتل را دو چندان می کند در نتیجه محقق در پی پاسخگویی به این سوال است که آیا بین عملکرد خانواده، حمایت اجتماعی و وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت منجر به قتل در شهرستان ایرانشهر ارتباط وجود دارد؟

امید است با استفاده از نتایج این تحقیق بتوان دیدگاه روشنی در زمینه ارتباط بین عملکرد خانواده، حمایت اجتماعی و وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت‌های منجر به قتل در اختیار مسئولین، محققین و خانواده‌های افراد مجرم قرار داد تا با استفاده از آن بتوانند با ارائه راه‌کارهای مناسب عواملی که باعث خشونت منجر به قتل می‌شود را به حداقل ممکن رسانده تا بدینوسیله گامی مثبت در جهت امنیت و آرامش جامعه برداشته شود.

روش کار

تحقیق حاضر از نوع توصیفی- پیمایشی و کاربردی

و هنجارهای جامعه ایفای نقش می‌کند (۹). بررسی‌های متعدد به ارتباط رفتارهای مخاطره آمیز(خشونت) با عملکرد خانواده و همچنین وضعیت اجتماعی اقتصادی پرداخته است. موک (Mok) و همکاران (۲۰۱۸) به این نتیجه رسیدند که بین وضعیت اجتماعی اقتصادی والدین (درآمد) و عوامل خطر ساز مثل خشونت، آسیب به خود و دیگران رابطه وجود دارد (۱۰). ایسکیسو (Eskisu) (۲۰۱۴) نشان داد که بین زورگویی و تمام مولفه های عملکرد خانواده ارتباط معنی داری وجود دارد (۱۱). فرگاسون (Fergason) و همکاران (۲۰۰۴) مطرح می کند مشکلات خانوادگی از جمله بیکاری، پائین بودن موقعیت اجتماعی اقتصادی و بی ثباتی خانواده با رفتارهای مخاطره آمیز ارتباط دارد (۱۲). زارع مقدم و محمدی مقدم (۱۳۹۶) نشان دادند که بین عملکرد خانواده و پرخاشگری رابطه منفی معنی داری وجود دارد. سیری و سیری (۱۳۹۵) مطرح کردند که بین انسجام خانواده و میزان پرخاشگری دانش آموزان رابطه معکوس معنی داری وجود دارد. اسفیجر و فیروزجا (۱۳۹۴) نشان دادند که بین عملکرد خانواد و بزهکاری رابطه منفی معنی داری وجود دارد. گلچین (۱۳۸۱) نقش عملکرد خانواده را در کاهش یا افزایش پرخاشگری تأیید می‌کند.

از طرف دیگر موضوع قتل به اندازه‌ای پیچیده است که تبیین‌های جامعه‌شناسی مختلفی برای آن در نظر گرفته می‌شود به عنوان مثال نظریه آنومی و ساخت اجتماعی بیان می‌دارد که جامعه با فشارهای ساختاری- اجتماعی خاصی که ناشی از عدم توانایی فرد در دستیابی به اهداف مقبول اجتماعی است، فرد را به کج‌روی سوق می‌دهد (۳). یکی دیگر از عواملی که در بروز اختلالات رفتارهای و خشونت آمیز نقش دارد نداشتن حمایت اجتماعی است. حمایت اجتماعی عبارت است از کسب اطلاعات، کمک‌های مادی، طرح و توصیه بهداشتی و حمایت عاطفی از سوی دیگران که برای فرد ارزشمند هستند و بخشی از شبکه اجتماعی فرد به شمار می‌روند مانند والدین، همسر، دوستان و نهادهای مذهبی و اجتماعی. محققان بر این باور هستند که روابطی حمایت اجتماعی محسوب می‌شوند که فرد آن را به عنوان یک منبع در دسترس و مناسب برای رفع نیازهای ارزیابی کند. سارافینو (Sarafino)

حمایت اجتماعی شده توسط خانواده (سوالات ۳، ۴، ۸، ۱۱)، حمایت اجتماعی دریافت شده توسط دوستان (سوالات ۶، ۷، ۹، ۱۲) و حمایت اجتماعی دریافت شده توسط دیگران (سوالات ۱، ۲، ۵، ۱۰) می‌باشد که بر اساس طیف ۵ درجه‌ای از نمره یک برای کاملاً مخالفم تا پنج برای کاملاً موافقم نمره‌گذاری می‌شود. سلیمی و همکاران روایی و پایایی پرسشنامه را مطلوب گزارش کرده‌اند.

پرسشنامه وضعیت اجتماعی-اقتصادی قدرت‌نما (۱۳۹۲): از این پرسشنامه برای سنجش وضعیت اجتماعی-اقتصادی استفاده می‌شود که دارای ۴ مولفه میزان درآمد، طبقه اقتصادی، تحصیلات و وضعیت مسکن می‌باشد که بر اساس طیف ۵ درجه‌ای از ۱ خیلی پایین تا ۵ خیلی بالا نمره‌گذاری می‌شود. روایی و پایایی پرسشنامه توسط اسلامی و همکاران (۱۳۹۲) مطلوب گزارش شده است.

پرسشنامه سنجش پرخاشگری: این پرسشنامه توسط باس و پری در سال ۱۹۹۲ ساخته شد پرسشنامه ۲۹ سوال دارد و چهار زیر مقیاس پرخاشگری فیزیکی (۱، ۵، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۱، ۲۴، ۲۶، ۲۸)، پرخاشگری کلامی (۲، ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۸)، خشم (۳، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۹، ۲۲، ۲۹) و خصومت (۴، ۸، ۱۲، ۱۶، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۷) را می‌سنجد و در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از بسیار مخالفم ۱ تا بسیار موافقم ۵ نمره‌گذاری می‌شود. گویه‌های ۲۴ و ۲۹ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نمره کل برای پرخاشگری با مجموع نمرات زیر مقیاس‌ها بدست می‌آید و دامنه آن از ۲۹ تا ۱۴۵ می‌باشد که نمرات بالا نشانه پرخاشگری بیشتر است. روایی و پایایی این آزمون مطلوب گزارش شده است.

نهایتاً از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، آزمون کالموگروف اسمیرنوف و ضریب همبستگی پیرسون در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که بیشترین تعداد آزمودنی‌ها (۲۶ نفر) در دامنه سنی ۲۶-۳۰ سال قرار داشته و از مجموع تعداد افراد نمونه ۲۱ نفر مجرد

است. برای انجام تحقیق حاضر ابتدا محقق به زندان شهرستان ایرانشهر مراجعه کرده و پس از توضیح هدف از انجام تحقیق و جلب رضایت مسئولین افراد واجد شرایط (مردانی که به دلیل خشونت و ارتکاب به قتل در زندان به سر می‌بردند) را شناسایی کرده و به صورت نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۴۰ نفر را به عنوان نمونه انتخاب کرد. سپس پرسشنامه‌های سنجش عملکرد (FAD)، حمایت اجتماعی ادراک شده، وضعیت اجتماعی-اقتصادی قدرت‌نما (۱۳۹۲) و پرسشنامه پرخاشگری (باس و پری، ۱۹۹۲) بین آزمودنی‌ها توزیع و جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ استفاده شد.

پرسشنامه سنجش عملکرد (FAD): FAD یک پرسشنامه ۶۰ سوالی است که برای سنجیدن عملکرد خانواده بر مبنای الگوی مک مستر، تدوین شده است. این ابزار در سال ۱۹۸۳ توسط اپشتاین، بالدوین و بیشاب با هدف توصیف ویژگی‌های سازمانی و ساختاری خانواده تهیه شده است که توانایی خانواده را در سازش با حوزه وظایف خانوادگی با یک مقیاس خود گزارش دهی، مورد سنجش و ارزیابی قرار می‌دهد. و دارای شش مولفه حل مشکل، (سوالات ۲، ۱۲، ۲۴، ۳۸، ۶۰، ۵۰)، ارتباط (سوالات ۳، ۱۴، ۱۸، ۲۹، ۴۳، ۵۲، ۵۹)، نقش‌ها (سوالات ۴، ۱۰، ۱۵، ۲۳، ۳۰، ۳۴، ۴۰، ۴۵، ۵۳)، همراهی عاطفی (سوالات ۵، ۹، ۱۹، ۲۸، ۳۹، ۴۹، ۵۷)، آمیزش عاطفی (سوالات ۱۳، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۳۳، ۳۵، ۳۷، ۴۲، ۵۴)، کنترل رفتار (سوالات ۷، ۱۷، ۲۷، ۳۲، ۴۴، ۴۷، ۴۸، ۵۵، ۵۸) و عملکرد کلی (سوالات ۱، ۶، ۸، ۱۱، ۱۶، ۲۰، ۲۶، ۳۱، ۳۶، ۴۱، ۴۶، ۵۱، ۵۶) می‌باشد که بر اساس طیف ۴ درجه‌ای لیکرت از ۱ کاملاً موافقم، ۲ موافق، ۳ مخالفم و ۴ کاملاً مخالفم نمره‌گذاری می‌شود. روایی و پایایی پرسشنامه توسط محققان داخلی و خارجی مطلوب گزارش شده است.

پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده:

پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده توسط زیمت، دالم، زیمت و فارلی در سال ۱۹۸۸ به منظور سنجش حمایت اجتماعی ادراک شده از طرف خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی فرد تهیه شده است و دارای ۳ مولفه

جدول ۱- نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون عملکرد خانواده و خشونت

متغیر مستقل	متغیر وابسته	خشونت	خشونت فیزیکی	خشونت کلامی	خشم	خصومت
عملکرد خانواده	همبستگی	-۰/۵۴۹	-۰/۵۱۷	-۰/۵۵۹	-۰/۴۸۹	-۰/۴۸۸
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
حل مشکل	همبستگی	-۰/۴۵۳	-۰/۳۹۶	-۰/۴۱۷	-۰/۵۴۴	-۰/۴۲۸
	سطح معناداری	۰/۰۰۳	۰/۰۱۲	۰/۰۰۷	۰/۰۰۷	۰/۰۰۶
ارتباط	همبستگی	-۰/۴۶۵	-۰/۴۴۶	-۰/۴۳۳	-۰/۴۴۶	-۰/۳۷۸
	سطح معناداری	۰/۰۰۳	۰/۰۰۴	۰/۰۰۵	۰/۰۰۴	۰/۰۱۶
نقش‌ها	همبستگی	-۰/۴۷۸	-۰/۵۰۲	-۰/۳۷۰	-۰/۵۳۰	-۰/۳۶۲
	سطح معناداری	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۰۱۹	۰/۰۰۱	۰/۰۴۷
همراهی عاطفی	همبستگی	-۰/۶۵۶	-۰/۵۸۲	-۰/۶۲۶	-۰/۵۸۶	-۰/۶۹۳
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
آموزش عاطفی	همبستگی	-۰/۴۴۱	-۰/۳۷۳	-۰/۵۳۹	-۰/۳۸۹	-۰/۳۸۵
	سطح معناداری	۰/۰۰۴	۰/۰۱۸	۰/۰۰۱	۰/۰۱۳	۰/۰۱۴
کنترل رفتار	همبستگی	-۰/۶۲۲	-۰/۶۱۵	-۰/۵۷۸	-۰/۵۹۳	-۰/۵۴۳
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
عملکرد کلی	همبستگی	-۰/۴۷۹	-۰/۴۳۹	-۰/۴۴۴	-۰/۴۱۲	-۰/۴۷۱
	سطح معناداری	۰/۰۰۲	۰/۰۰۵	۰/۰۰۴	۰/۰۰۸	۰/۰۰۲

جدول ۲- نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون حمایت اجتماعی و خشونت

متغیر مستقل	متغیر وابسته	خشونت	خشونت فیزیکی	خشونت کلامی	خشم	خصومت
حمایت اجتماعی	همبستگی	-۰/۵۷۴	-۰/۵۳۵	-۰/۵۱۱	-۰/۶۲۰	-۰/۴۲۸
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۶
حمایت اجتماعی خانواده	همبستگی	-۰/۵۰۱	-۰/۴۸۱	-۰/۴۲۶	-۰/۵۶۰	-۰/۳۶۱
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	۰/۰۰۶	۰/۰۰۱	۰/۰۲۲
حمایت اجتماعی دوستان	همبستگی	-۰/۵۵۴	-۰/۵۳۱	-۰/۵۱۰	-۰/۵۸۵	-۰/۴۱۰
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۹
حمایت اجتماعی دیگران	همبستگی	-۰/۴۸۴	-۰/۴۲۶	-۰/۴۳۵	-۰/۵۱۷	-۰/۳۷۴
	سطح معناداری	۰/۰۰۲	۰/۰۰۶	۰/۰۰۵	۰/۰۰۱	۰/۰۱۷

کاهش یافته و برعکس با پایین آمدن سطح عملکرد خانواده و مولفه‌های آن میزان خشونت افزایش می‌یابد (جدول ۱).

یافته دیگر تحقیق حاضر نشان داد بین حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن (حمایت اجتماعی خانواده، حمایت اجتماعی دوستان، حمایت اجتماعی دیگران) با خشونت و مولفه‌های آن (خشونت فیزیکی، خشونت کلامی، خشم و خصومت) ارتباط معنادار منفی وجود دارد. یعنی با بالا رفتن میزان حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن میزان خشونت و مولفه‌های آن کاهش یافته و برعکس با کاهش میزان حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن میزان خشونت افزایش می‌یابد (جدول ۲).

بودند. همچنین مشخص شد تمام آزمودنی‌ها دارای مدرک تحصیلی دیپلم و زیر دیپلم بودند. از طرف دیگر مشخص شد که ۲۵ نفر از آزمودنی‌ها در طبقه اقتصادی پایین و خیلی پایین قرار داشته و تنها ۱۵ نفر در طبقه متوسط قرار داشتند. نهایتاً اینکه تحصیلات پدر و مادر اکثر آزمودنی‌ها دیپلم و زیر دیپلم بود.

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد بین عملکرد خانواده و مولفه‌های آن (حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آموزش عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی) با خشونت و مولفه‌های آن (خشونت فیزیکی، خشونت کلامی، خصم و خصومت) ارتباط معناداری منفی وجود دارد. یعنی با بالا رفتن سطح عملکرد خانواده و مولفه‌های آن میزان خشونت و مولفه‌های آن

جدول ۳- نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون وضعیت اقتصادی اجتماعی و خشونت

متغیر مستقل	متغیر وابسته	خشونت	خشونت فیزیکی	خشونت کلامی	خشم	خصومت
وضعیت اقتصادی اجتماعی	همبستگی	-۰/۵۰۱	-۰/۴۲۳	-۰/۴۸۲	-۰/۵۰۳	-۰/۴۱۶
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۷	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۰۰۸

خشونت که توسط والدین، همسالان و همسایگان فقیر ارائه می‌شود، پیوند دارند و در دامنه وسیعی از رفتارهای خشونت‌بار شرکت می‌کنند و از آن هویت می‌گیرند. از همین رو، خشونت شیوه زندگی و شیوه حل مسائل این گونه افراد و نه تنها بهنجار، بلکه لازم تلقی شده و کسی اصلاً در مورد پرخاشگری خود احساس گناه نمی‌کند. یافته‌های توصیفی تحقیق نیز بر همین امر تاکید دارد. زیرا بیش از نیمی از محکومین به قتل افراد با سطح تحصیلات پایین، درآمد کم، خانواده آشفته و سن پایین بودند و نیمی از قتل‌ها به دلایل شرکت در نزاع‌های خانوادگی و یا دسته جمعی بودند. اما هیرشی در نظریه خود بر باور است که رفتارها و کنش‌های انحرافی نتیجه گسستگی یا تضعیف رابطه پیوستگی و تقید افراد به جامعه است. هنگامی که پیوستگی و رابطه با دیگر اعضای جامعه قوی است افراد کنترل خواهند شد و متعاقباً احتمال نقض قوانین و انحراف کمتر می‌شود. سمپسون ولوب با نظر هیرشی موافقت دارند اما آنها اهمیت پیوستگی‌های اجتماعی گوناگون را در دوره‌های مختلف زندگی متغیر می‌دانند. آنان بر این نظرند که "نقطه دگردیسی" در زندگی همچون ازدواج و یافتن شغل ثابت مرز رابطه افراد با جرم و انحرافات است (۱۰). با توجه به مطالب فوق مشخص می‌شود که قتل پدیده‌ای چند عاملی می‌باشد.

در همین رابطه در تحقیق حاضر مشخص شد نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد بین عملکرد خانواده و مولفه‌های آن با خشونت و مولفه‌های آن ارتباط معناداری منفی وجود دارد. یعنی با بالا رفتن سطح عملکرد خانواده و مولفه‌های آن کاهش یافته و برعکس با پایین آمدن سطح عملکرد خانواده و مولفه‌های آن میزان خشونت افزایش می‌یابد. نتایج یافته پژوهش حاضر همسو با پژوهش‌ها (آنجلا و همکاران، ۲۰۱۶؛ به نقل از زارع مقدم و محمدی مقدم، ۱۳۹۶). ایسکیسو (۲۰۱۴)، فرگاسون (۲۰۰۲)، زارع مقدم و محمدی مقدم

یافته دیگر تحقیق حاضر نشان داد بین وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت و مولفه‌های آن (خشونت فیزیکی، خشونت کلامی، خشم و خصومت) ارتباط معنادار منفی وجود دارد. یعنی با بهتر شدن وضعیت اقتصادی اجتماعی میزان خشونت و مولفه‌های آن کاهش یافته و برعکس با بدتر شدن وضعیت اقتصادی اجتماعی میزان خشونت افزایش می‌یابد (جدول ۳).

بحث و نتیجه‌گیری

در دانش ما و با مرور تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور تحقیقی یافت نشد که به بررسی ارتباط بین عملکرد خانواده، حمایت اجتماعی و وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت منجر به قتل از دید افرادی که به دلیل ارتکاب به قتل در زندان به سر می‌برند، پرداخته باشد. قتل یکی از موضوعاتی است که در علوم اجتماعی از زوایای مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است. تاریخ، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، حقوق، جرم‌شناسی و انسان‌شناسی هر کدام با نگرشی خاص این موضوع را مورد مطالعه قرار می‌دهند. بنابراین می‌توان بیان نمود که قتل را با توجه به ابعاد گسترده اجتماعی آن باید مطالعه کرد. در وهله اول قتل به عنوان انحراف اجتماعی تلقی می‌شود، چرا که رعایت حقوق دیگران به عنوان یک هنجار مورد نظر بوده و تعدی به جان دیگران انحراف از این هنجار است و از سوی دیگر قتل را می‌توان به عنوان یک واقعیت اجتماعی در نظر گرفت. طبق نظریات جامعه‌شناختی نظریه خرده فرهنگ خشونت مدعی است که خرده فرهنگ خشونت، ضرب و شتم افراد و توسل به پرخاشگری به لحاظ اجتماعی مورد تایید و پذیرفته است و پیامد برخی محرک‌ها محسوب می‌شود و خشونت جزء آشنا و مرگبار تلاش برای زندگی است. این رویکرد، خرده فرهنگ خشونت را مسبب اصلی نرخ بالای آدمکشی در همسایگی‌های فقیرنشین می‌داند. افراد در این همسایگی‌ها و خرده فرهنگ‌ها، با الگوی

(۱۳۹۶)، سیری و سیری (۱۳۹۵)، اسفیجر و فیروزجا (۱۳۹۴)، گلچین (۱۳۸۱)، خلیلی و همکاران (۱۳۹۰). که همه بر نقش خانواده و عملکرد آن بر رفتارهای مخاطره آمیز تاکید دارند مطابقت دارد. بطور کلی در رابطه با نقش خانواده در خشونت می‌توان عنوان کرد که با وجود دگرگونی در ساختار خانواده و نقش‌های خانوادگی، بی‌تردید خانواده همچنان یکی از ارکان و نهادهای اصلی جامعه به شمار می‌رود. اهمیت خانواده از این رو است که نه تنها محیط مناسبی برای همسران به شمار می‌آید، بلکه وظیفه جامعه‌پذیری و تربیت نسل‌های آتی را نیز بر عهده دارد. اهمیت والای خانواده زمانی بهتر درک می‌شود که به کارکردهای اساسی و بنیادین آن توجه کنیم. یکی از این کارکردهای اصلی، تکوین و شکل‌دهی شخصیت‌های انسان‌ها است. با این حال خشونت پدیده‌ای است که روابط سالم خانوادگی را متزلزل می‌سازد و بعضاً از بین می‌برد (۱۲).

در زمینه ارتباط بین حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن با خشونت و مولفه‌های آن نتایج تحقیق حاضر نشان داد بین حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن با خشونت و مولفه‌های آن ارتباط معنادار منفی وجود دارد. یعنی با بالا رفتن میزان حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن میزان خشونت و مولفه‌های آن کاهش یافته و برعکس با کاهش میزان حمایت اجتماعی و مولفه‌های آن میزان خشونت افزایش می‌یابد. در همین رابطه و همسو با یافته تحقیق حاضر، سارافینو (۱۹۹۸) نشان داد افرادی که در شبکه‌های حمایتی قرار دارند کمتر افسرده‌اند سلامت روانی بهتری دارند و پرخاشگری و خشونت کمتری علیه اطرافیان و دیگران دارند. سارافینو در تحقیق خود اعتقاد دارد که حمایت اجتماعی از جانب دوستان، خانواده و سایر افراد و نهادها منجر به کاهش فشار روانی در افراد شده و از این طریق بر خشونت افراد تاثیر می‌گذارد (۱۳). استروبی و همکاران (۲۰۰۵) همچنین در تحقیقی گزارش کردند هر چه دریافت شخص از میزان حمایت اجتماعی که از سوی دیگران دریافت می‌کند بالاتر باشد به همان نسبت سلامت روانی بالاتر و دچار رفتارهای خشونت آمیز کمتری می‌شود (۱۴). در تحقیقی دیگر با عنوان بررسی عوامل دخیل در وقوع قتل عمد (مطالعه موردی استان اردبیل بین سال‌های ۱۳۸۵-۸۹) توسط جاهد صورت گرفته

که بر اساس یافته‌های تحقیق، بیشترین عوامل دخیل در وقوع قتل عمد درگستره جغرافیایی و بازه زمانی تحقیق، بروز آسیب‌های اجتماعی از جمله نزاع و درگیری، اختلافات، مسائل اخلاقی، سرقت و انتقام موجب وقوع قتل عمد می‌شود، به عبارت دیگر وقوع پدیده‌های اجتماعی با میزان وقوع قتل عمد دارای روابط معناداری می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان عنوان کرد که خشم یک پدیده اجتماعی است که بر تمام روابط انسانی تاثیر دارد. همچنین با توجه به زمینه روحی و روانی خشم به نظر می‌رسد هر عاملی که شرایط روحی افراد تاثیر منفی داشته باشد می‌تواند باعث ایجاد خشم شود به عنوان مثال به نظر می‌رسد که عدم حمایت فرد از طرف خانواده و دوستان باعث سرخوردگی او می‌شود و احساس می‌کند در جامعه جایگاه مناسبی ندارد که همین امر ممکن است منجر به ایجاد خشونت در او شود. موارد فوق ممکن است دلیل یافته تحقیق حاضر باشد (۱۳).

در زمینه بررسی ارتباط بین وضعیت اجتماعی و اقتصادی با خشونت‌های منجر خشونت و مولفه‌های آن نتایج تحقیق حاضر نشان داد بین وضعیت اجتماعی و اقتصادی با خشونت و مولفه‌های آن ارتباط معنادار منفی وجود دارد. یعنی با بالا رفتن میزان وضعیت اجتماعی و اقتصادی میزان خشونت و مولفه‌های آن کاهش یافته و برعکس با کاهش وضعیت اجتماعی و اقتصادی میزان خشونت و مولفه‌های آن افزایش می‌یابد. نتایج یافته پژوهش حاضر همسو با پژوهش‌های خلیل نصر و همکاران (۲۰۲۰)، موک و همکاران (۲۰۱۸)، لایونت و همکاران (۲۰۱۴)، فرگاسون و اسوین - کمبل و هارود (۲۰۰۴)، دانکن و همکاران ۱۹۹۷ نقل از سنتراک، (۲۰۰۵)، الیوت (۱۹۹۳)، اکبری و علمی (۱۳۹۷) که در تمامی آن‌ها بر نقش وضعیت اجتماعی و اقتصادی که می‌تواند در بروز رفتارهای مخاطره آمیز خشونت منجر به قتل افراد موثر تاکید شده، مطابقت دارد. بنابراین افرادی که در شرایط زندگی نامناسب و با مشکلات مختلف اقتصادی اجتماعی در مقایسه با افراد دارای وضعیت اجتماعی اقتصادی بهتره از منابع حمایتی کمتری برخوردار هستند و انتظارات پایین‌تری از آینده‌شان دارند در نتیجه احساس می‌کنند چیزی برای از دست دادن ندارند در نتیجه بیشتر در معرض

publications.

4. Wright Darlene R, Kevin M. Fitzpatrick. SocialCapital and adolescent violent behavior: Correlates of Fighting andWeapon use among Secondary School Students. Soc Forces. 2006;84(3):1435-1453.

5. Yaghoubi Choobari A. Typology and reasons for premeditated murder by contextual theory (Case study: murder defendants in Gilan province in Lakan prison in Rasht). Soc Issues Iran. 2016;9(1):147-168.

6. Dadsetaan P. Criminal Psychology. 8th Edition. Tehran: SAMT Publications, (2009). (Persian)

7. Sadeghi Fasaei S. Typology of murder based on several narratives. Iran J Soc Issues. 2013;4(1):86-41.

8. Nasiri N, Khalili M, Rahimi H, Rumi H. Investigating the relationship between individual, climatic and ecological factors with the crime of premeditated murder in Stefan, Isfahan. Sci J Forens Med. 2013;19(1 and 4):175-183.

9. Ghazi Nejad M, Abbasian M. Qualitative study of the social factors of homosexuality. Women Dev Politics (Women's Research), 2011;9(110):2-77.

10. Mok Pearl LH, Sussie A, Pedersen Carsten B, Carr MJ, Nav K, James N, et al. Family income inequalities and trajectories through childhood and self-harm and violence in young adults: population-based, nested case-control study. Lancet Public Health. 2018;3:e 498-507.

11. Eskisu M. The Relationship between Bullying, Family Functions and Perceived Social Support among High School Students". Procedia- social and Behavioral Sciences, 2014;159(23):492-496.

12. Fergusson DM, Swain NR, Horwood J. How dose Childhood Economic Disadvantage Lead to Crime. Journal of Child Psychology and Psychiatry. 2004;45(5):956

13. Taylor SE. Health Psychology. 1999, 4, New York, McGraw hill Publication.

14. Akbari E, Elmi M. Investigation of socio-economic factors related to the occurrence of homicide in East Azerbaijan province in the years 1390-93. Sociol Stud. 2017;10(38):139-153.

15. Khalili M, Khazaei R, Nasiri N, Jahanzad A. A Comparison of Family Functioning and Mental Health Situation between Murderers and Normal Persons in Isfahan. 2012. In Press. (Persian)

16. Jahanbin E. An Introduction to the Murder Issue in Kohkiluyeh and Boyer-Ahmad Provinces. Tehran, Green Olive Publishing. 2012.

17. Jahed MA. Factors Involved in Premeditated Murder in Ardabil Province. 2011;2(1):128-109.

18. Shaterian M, Niazi M, Ashayeri T. Socio-cultural factors affecting tribal conflict. Soc Dev. 2015;9(4):67-86.

19. Dickstein S. Family mealtime functioning, maternal depression, and earlychildhood outcomes. J Fam Psychol. 2007;12:23-40.

رفتارهای مخاطره آمیز از قبیل خشونت قرار می گیرند. همچنانکه بعضی از پژوهش های اشاره کردند که کنترل منابع و شرکت در پاداش های جامعه فرصت های نابرابر را برای افراد فراهم می کند که بر رفتارهای مبتنی بر سلامت آنها اثر می گذارد. بطور کلی یکی از عواملی که باعث فرسایش احساس امنیت و آسیب زایی برای جامعه ایمن می شود، وجود جرم و زمینه های شکل گیری آن است. از جمله علل مهم در وقوع و ارتکاب جرم، عوامل اجتماعی و اقتصادی است و بنا به ادبیات موجود در این حوزه، خاستگاه اصلی تبهکاری و سایر نابهنجاری ها و انحراف های اجتماعی را باید در کل زندگی اجتماعی و نوع خاص روابط انسانی جستجو کرد.

با این حال عدم کنترل ویژگی های روحی و روانی آزمودنی ها هنگام پاسخگویی به سوالات ممکن است بر نتایج تحقیق تاثیر داشته باشد.

نتایج تحقیق حاضر نشان دهنده ارتباط معنادار و منفی بین عملکرد خانواده و مولفه های آن، حمایت اجتماعی و مولفه های آن و وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت منجر به قتل و مولفه های آن می باشد. بنابراین توصیه می شود مسئولین و خانواده ها به این متغیرها توجه ویژه ای داشته باشند و با استفاده از راهکارهای مناسب و بهبود عملکرد خانواده، میزان حمایت از همدیگر و بهبود وضعیت اقتصادی اجتماعی زمینه های ارتکاب به خشونت و در نتیجه قتل را کاهش دهند. همچنین پیشنهاد می شود رفتارهای مناسب و صمیمانه با افراد دیگر و به ویژه خانواده از طریق برنامه های تلویزیون آموزش داده شود. نهایتا با توجه به نقش خشونت در ارتکاب به قتل توصیه می شود برنامه های تلویزیونی مناسب تولید و پخش شده و از پخش برنامه های تلویزیونی و فیلم های خشن و جنایی، کم شود.

References

1. Edwards, Sarah R. &Verlaine B. Hens. A Meta-AnalysisOf Empirically Tested School-Based Dating Violence Prevention Programs, Sage open. 2014.
2. Amin Saremi N, Atazadeh S, Shakoori M, Najafi A. Investigating the personality traits of thugs and its relationship with the tendency to violence. Intellig Crim Res. 2018;13(3).
3. Sedigh Sarvestani R. Social Pathology, 2004, its